

місце самостійна або самоорганізована міграція[3].

При дослідженні міграційних процесів важливо враховувати те що, що мігрантам властиво переміщатися з однієї категорії до іншої. Так індивіди, які прибули за туристичною чи трудовою візою, нерідко стають постійними мешканцями нової країни.

Отже, можна стверджувати, що практично всі види міграції немає яскраво виражених кордонів, і є постійними.

Література

1. Ukraine – IDP figures: General Population Survey (9 – 16 March 2022): офіційний сайт Displacement Tracking Matrix. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-idp-figures-general-populationsurvey-9-16-march-2022>.
2. Перетинання державного кордону в умовах правового режиму воєнного стану: офіційний сайт Державної прикордонної служби України URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/Peretinannyaderzhavnogo-kordonu-v-umovah-pravovogo-rezhimu-vonnogo-stanu/>.
3. Шосте загальнонаціональне опитування: адаптація українців до умов війни / Соціологічна група «Рейтинг» https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_ua_032022_v_press.pdf.

Інна МЕЛЬНИЧЕНКО

ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВЧИНЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА, ПОВ'ЯЗАНОГО ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ

Подолання дискримінації за ознакою статі регулюються низкою міжнародних документів. Одним з ключових міжнародних договорів з цього питання є Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), яка чітко зазначає, що дискримінація жінок порушує принцип рівноправності та поваги людської гідності. Підкреслюється, що ліквідація агресії, іноземної окупації і панування, втручання у внутрішні справи держав є необхідною умовою для повного здійснення прав чоловіків та жінок. Утвердження принципів справедливості, рівності та взаємної вигоди у відносинах між країнами, повага національного суверенітету та територіальної цілісності сприятимуть соціальному прогресу

та розвитку, і як наслідок сприятимуть досягненню повної рівності між чоловіками та жінками [1].

Відсутність миру та поваги держав до суверенітету один одного сприяє не лише збройній агресії та глобалізації збройного конфлікту, але й має своїм неминучим логічним наслідком дискримінацію жінок та інших уразливих категорій населення. Збройні конфлікти, окрім значної кількості смертей, сліз та горя, надзвичайно гостро актуалізують питання прав людини. Доведено, що в збройних конфліктах переважна кількість постраждалих – це цивільне населення, в тому числі жінки. Саме жінки непропорційно становлять більшість, які відчувають на собі вплив збройної агресії, окупації, вимушеної еміграції тощо.

Переважно жінки досить часто стають жертвами звалтувань, знущань, торгівлі людьми, переслідування, сексуального рабства тощо. Така ситуація створює стан небезпеки не тільки для населення окремої країни, на території якої відбувається збройний конфлікт. Хибким стає й рівень глобальної безпеки, оскільки країна-агресор в цинічній формі хоче продемонструвати всьому світу не лише ігнорування положень міжнародних угод, але й власне домінування завдяки насильству та нехтуванням основоположними засадами цивілізованої та правової держави [2, с. 223].

Явище дискримінації, будучи за соєю суттю порушенням прав людини, приниженням її гідності та зневаженням цінності кожної людської особи, тісно пов'язане зі збройними конфліктами [3, с. 67]. Розглянемо взаємозв'язок дискримінації жінок та сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні на прикладі піраміди ненависті.

Ознайомлення з випадками знущань над жінками в Україні під час збройного конфлікту, який розпочався ще у 2014 р., однак набув ознак цивілізаційного повномасштабного характеру з 24 лютого 2022 р., свідчить про те, що упереджене, ненависне та агресивне ставлення до українців з боку російських громадян виникло не раптово. Воно формувалося досить тривалий час під впливом російських пропагандистських методів впливу на свідомість, світосприйняття.

В основі піраміди ненависті (насильства) знаходяться стереотипи щодо другорядності та другосортності українців в порівнянні з росіянами. Поширені ідеологічні упередження, що українці та росіяни один народ, який штучно поділили та відповідно є потреба відновити історичну несправедливість. Політичне керівництво Російської Федерації проводить інформаційні кампанії з викривлення уявлення про самобутність Українського народу та його прагнення до незалежності. Це реалізується через поширення фальшивих ідеологем, в основі яких знаходиться завідомо хибне та маніпулятивне ототожнення українського патріотизму з «нацизмом» тощо. Упередження про необхідність знищення українського народу, позбавлення його права на самоствердження та самостійний розвиток.

Наступним етапом йдуть спровоковані такими упередженнями активні

дії, які виражаються у приниженні, зневажанні та початком збройної агресії у 2014 р. Збройний конфлікт, що розпочався у 2014 р. коли, було анексовано Автономну республіку Крим та певні території Донецької та Луганської областей, набув глобальних масштабів у 2022 р., коли Російська Федерація здійснила повномасштабне вторгнення. Відповідно, цим було продемонстровано, що Російська Федерація вирішила відновлювати «вигадану нею» історичну справедливість, ігноруючи міжнародне законодавство, державний суверенітет, територіальну цілісність та незалежність України.

Наступні два етапи, пов'язані з ескалацією збройної агресії та повномасштабним вторгненням на територію України 24 лютого 2022 р. На окупованих територіях російські військові вчиняють злочини проти цивільного населення, особливого поширення набуло вчинення сексуального насильства над жінками. Сексуальне насильство використовується під час російсько-української війни як її зброя. Досить часто воно поєднане зі знущанням, тортурами та вчиняється в присутності дітей, що спричиняє надзвичайно тяжкі травми та страждання. Безпрецедентним порушенням вимог міжнародних документів є інформація, що на окупованих територіях систематичними є випадки зґвалтування дітей обох статей. Вражаючим фактом збройної агресії проти України є те, що пересічні росіяни та відомі російські медійні особи виправдовують сексуальне насильство, скоєне співвітчизниками по відношенню до українських жінок, дітей, осіб похилого віку. Поряд з цим, російське військове керівництво не лише не забороняє своїм військом вчиняти сексуальне насильство, пов'язане з насильством, але й допускає його застосування в якості зброї війни [4, с. 129].

Історичні джерела свідчать, що основою російського суспільства є ієрархія покори, тобто завжди потрібно виконувати, що кажуть. На відміну від покори, свобода - це момент, коли можна робити все. Тому на війні, на окупованих, завойованих територіях у військових складається ілюзія свободи, і вони нібито отримують свободу – діяти та робити все, що завгодно, адже немає правил та обмежень, тому можна вбивати, грабувати, гвалтувати, тощо.

Зґвалтування українських жінок, знущання над ним, зґвалтування дітей на очах у батьків і навпаки, інші форми сексуальних знущань, свідчать про допустимість насильства по відношенню до жінки в самому російському суспільстві. Жінка, особливо з дитиною, яка опинилася на окупованій території не становить ніякої загрози для озброєного чоловіка. Такі дії не мають виправдання. Російські військові вчиняють сексуальне насильство для демонстрації власного домінування, влади, переваги, оволодіння жінкою як трофеєм війни. Також сексуальне насильство використовується для приниження та знецінення всієї української нації в особі конкретної потерпілої особи.

Станом на липень 2022 р. Організація Об'єднаних Націй зафіксувала 124 випадки сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в

Україні. Правоохоронними органами відкрито 43 кримінальних проваджень, пов'язаних з сексуальним насильством [5]. Тобто, результатом дискримінаційного ставлення до українців та України, яке формувалась тривалий час за допомогою обмежувальних стереотипів та упереджень, стало насильство над українцями, у тому числі сексуальне насильство над жінками в умовах збройного конфлікту

Останньою сходинкою піраміди ненависті (насильства), є геноцид як крайня форма дискримінації.

Під час збройної агресії фіксуються випадки вчинення на окупованій території масових звірств у вигляді численних випадків вбивств, викрадення, жорстокого позбавлення свободи людей, їх катування, зґвалтування, глумління над тілами вбитих і замучених. Здійснюється примусе переміщення українських дітей на територію Російської Федерації та передача їх на виховання до чужого середовища з метою знищення їхньої самоідентифікації як українців, а також у вигнанні з власних домівок та депортації тисяч цивільних осіб з числа цивільного населення України на територію Російської Федерації. У зв'язку такими діями російських військових, Верховна Рада України звернулася до Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій та урядів різних країн з заявою про визнання вчинення Російською Федерацією геноциду Українського народу, а також злочинів проти людяності та воєнних злочинів на території України [6].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід констатувати, що на прикладі збройного конфлікту в Україні, який виник в наслідок збройної агресії Російської Федерації, можемо стверджувати про наявність кореляційних зв'язків між дискримінацією та сексуальним насильством, пов'язаним з конфліктом. Дискримінація за ознакою статі, будучи порушенням прав людини, одночасно є і причиною, і наслідком, сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом. Тому перспективними питаннями для правоохоронної системи щодо запобігання цьому явищу залишаються: 1) виявлення випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом; 2) забезпечення ефективного розслідування та притягнення до відповідальності за вчинення сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом; 3) коректне, виважене ставлення до потерпілих та свідків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом та надання всієї необхідної допомоги.

Література

1. Декларація Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Організації Об'єднаних Націй. 18 грудня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207/print.
2. Rufanova Viktoriia, Shablysty Volodymyr, Spilnyk Serhiy, Sydorenko Nataliia, Mozol Stanislav. Conflict-related sexual violence as a threat to peace and security of the world. *Amazonia Investiga*. Volume 11 - Issue 53: May, 2022. Page 220-226. URL : <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2021>.

3. Запобігання та протидія дискримінації в Україні. Множинна дискримінація : навчальний посібник / [В.С. Березняк, А.В. Демичева, Р.А. Каторкін, В.П. Мороз, В.В. Рец, В.М. Руфанова, В.В., Черниш М.О., Шаблистий, С.І. Шевченко, О.С. Юнін; за ред. д.ю.н., доцента, Заслуженого юриста України А.Є. Фоменка]. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2022. 223 с.
4. Руфанова В. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом: сучасні виклики. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2022. № 2. С. 127-131. chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcglclefindmkaj/https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/06/VJHR_2_2022.pdf.
5. Україна: чому так важко розслідувати факти сексуального насильства під час війни. Організація Об'єднаних Націй. 10 липня 2022. URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/07/1427382>.
6. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». Постанова Верховної Ради України. 14 квітня 2022 р. № 2188-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text>

Вікторія РУФАНОВА

*кандидат юридичних наук, доцент,
слідчий слідчого відділення
відділення поліції №3 ДРУП ГУНП в
Дніпропетровській області*

**ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ ЯК ТРИГЕР
ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА**

Дискримінація за ознакою статі порушує принцип рівності, який закріплений у Загальній декларації прав людини (1948 р.): «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах» (стаття 1). Усі люди мають право на рівний захист від дискримінації та підбурювання до дискримінації [1, с. 89].

Стратегічною ціллю (§ 8) Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента від 24 березня 2021 р. № 119/2021 є запобігання та протидія дискримінації. Пріоритетність цього напрямку обумовлено недосконалістю законодавства України у сфері запобігання та протидії дискримінації; недосконалістю державної політики щодо запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, вчиненим з мотивів нетерпимості, а також неефективністю наявних правових механізмів запобігання та протидії дискримінації, притягнення до відповідальності за дискримінацію тощо [1, с. 89].

Важливою історичною подією, яка безпосередньо пов'язана з прагненням України та всієї цивілізованої світової спільноти ліквідувати дискримінацію щодо жінок та найнебезпечніший її прояв - гендерно зумовлене насильство, стало підписання Конвенції Ради Європи про запобігання